

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Гайду Ганни Володимирівни на тему:

«Право на спротив як форма реалізації реального народовладдя (теоретико-правові аспекти)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Наукова новизна дослідження полягає у розробці авторкою теоретико-методологічного концепту розуміння права на спротив як форми реального народовладдя у якості показника конфліктогенності відносин держави і суспільства. Авторка доводить, що мета, форми, частота прояву, масштабність наслідків та інституціоналізація результатів реалізації права на спротив й характеристики реального народовладдя виступають індикаторами діалогу суспільства і держави, демонструючи недоліки чи переваги становища обох сторін у процесі прийняття політико-правових рішень. Організовані протести, кольорові революції, інші форми спротиву часто стають симулякрами та використовуються владою або іншими політичними силами в своїх інтересах, а низький рівень правової та політичної культури громадян тільки сприяє маніпулюванню їх участю у прийнятті політичних рішень.

Авторка обґрунтовує визначення права на спротив як невід'ємного природного права особи протидіяти владі в активній або пасивній формі індивідуального чи колективного соціально-політичного протесту. Метою такого спротиву визначено гарантування і збереження легітимності влади і конституційності державного ладу. Дисертанткою прослідковано процес становлення форм реального народовладдя в історії людської цивілізації, з'ясовано, що політико-правові практики здійснення реального народовладдя в Україні демонструють незрілість правової культури суспільства та безпорадність правових інституцій через їх політизованість.

Авторкою підтверджена наукова гіпотеза дослідження: чим вище рівень правосвідомості громадян, тим менше можливості маніпулювати ними і більше шансів у реального народовладдя стати ефективним соціальним феноменом, що обумовлює успішність демократизації політичної системи.

Авторка пропонує реальні кроки політико-правового регулювання взаємовідносин держави і суспільства та вдосконалення інституту реального народовладдя, новизна роботи полягає у пропозиції конкретних інструментів, а

саме:

1) вдосконалення національного законодавства в частині розширення повноважень народу України, зокрема пропонується доповнити частиною другою статтю 69 Конституції України, де закріпити право скасування шляхом референдуму (всеукраїнського або місцевого) нормативно-правових актів Верховної ради України та рішень органів місцевого самоврядування;

2) запровадження громадянської освіти на всіх рівнях освіти та соціалізації, в тому числі через концепцію навчання протягом життя (life long learning).

У зазначеному контексті втілення запропонованих авторкою інструментів вдосконалення реального народовладдя в Україні дозволить запустити механізми свідомої, відповідальної та легальної реалізації реального народовладдя як державою, так і суспільством.

Отже, тема дисертації Гайду Ганни Володимирівни та поставлені завдання є актуальними та затребуваними у юридичній науці і практиці. Задачі дослідження охоплюють таку проблематику, як: генеза та становлення народовладдя в історії людської цивілізації; дослідження теоретико-правових аспектів права на спротив та інших форм народовладдя в Україні; вивчення стану наукової розробки проблеми; пропозиція авторської класифікації форм реального народовладдя; прослідковування трансформації права на повстання (революцію); дослідження зміни форм реалізації права на спротив в сучасних умовах; надання пропозицій щодо інструментів вдосконалення реального народовладдя в Україні.

Теоретичне значення результатів роботи ґрунтується на визначенні класифікації форм реалізації права на спротив з урахуванням їх змін у сучасних умовах, а також удосконаленні визначення категорії «права на спротив» як невід'ємного природного права особи протидіяти владі в активній або пасивній формі індивідуального чи колективного соціально-політичного протесту.

Узгодження об'єкту й предмету дослідження, мети і завдань, коректне використання авторкою методів наукового пошуку стало підґрунтям отримання результатів, які містять наукову новизну та мають практичне значення.

Серед нових наукових результатів теоретичного та науково-методологічного змісту вважаємо за необхідне виокремити такі, що демонструють високий дослідницький рівень авторки:

1) по-перше, це розробка теоретичного базису для аналізу теоретико-правових аспектів реалізації права на спротив через встановлення кореляції форм

реалізації реального народовладдя в Україні, рівня правової культури суспільства (у тому числі й суб'єктів влади) і ефективності правових інституцій;

2) другим важливим результатом є класифікація форм здійснення реального народовладдя та дослідження їх трансформації, типологізація реалізації права на спротив криз призму конфлікту держави і суспільства;

3) по-третє, ціннісним науковим доробком є авторське наукове обґрунтування існування правових симулякрів у практиках реалізації реального народовладдя, зокрема використання державами світу права на спротив (у тому числі й право на самовизначення) для формування прикордонних конфліктних зон і утримання впливу на інші держави, які не здатні контролювати інформаційний простір, державні кордони та цілісність своїх територій. Такий результат наукового дослідження став можливий завдяки міждисциплінарному підходу до предмету дослідження через методологію права, політичної теорії, прикладних політичних технологій, соціології протесту, транзитології та юридичних практик з означених питань.

Практичне значення результатів дослідження ґрунтується на політико-правовому аналізі теорії та практики здійснення права на спротив як форми реального народовладдя. Завдяки вивченню сучасної вітчизняної та зарубіжної практики реалізації різних форм здійснення реального народовладдя, зокрема права на спротив, авторкою сформульовані пропозиції щодо внесення змін до Конституції України в частині можливості народу скасовувати неправомірні рішення влади через реалізацію реального народовладдя у прямих та опосередкованих формах. Крім того, авторка визначила та обґрунтувала доцільність та співмірність впровадження громадянської освіти на всіх рівнях освіти в Україні як ефективного інструменту реалізації реального народовладдя суспільством та державою. Вважаємо, що робота ще більш виграла, якщо б авторці вдалося проаналізувати більше рішень КСУ з окреслених питань та узагальнити вітчизняну судову практику з метою надання пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства. Проте результати роботи можуть використовуватися як у подальших наукових розробках, так і у державних конституційних та освітніх практиках.

Дисертація виконана особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що проведені здобувачем особисто, і які мають істотне значення для юридичної науки. Одержані здобувачем результати є достовірними та об'єктивними. Дослідження відповідає

усім вимогам рівня наукової кваліфікації здобувача, що зазначено у п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету міністрів України № 167 від 06 березня 2019 р.

Зміст положень дисертаційного дослідження викладено у 8 одноосібних публікаціях, зокрема 4 із яких відповідають п.11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (2 – у наукових фахових виданнях України, 2 – у наукових періодичних виданнях країн ОЕСР та ЄС, а також у 4 тезах доповідей за матеріалами конференцій:

1. Гайду Г.В. Право на спротив як форма реалізації реального народовладдя. *Актуальні проблеми політики*. 2018. Вип. 62. С. 44-60.

2. Гайду Г. Стан наукової вивченості права на спротив як форми реалізації реального народовладдя. *Правова держава*. 2020. №38. С. 10-19.

3. Гайду Г. Конституційні форми реалізації народного волевиявлення через референдум та виборчий процес. *Evropský politický a právní diskurz*. 2018. Vol. 5. Iss. 4. P. 105-113.

4. Гайду Г. Трансформація форм реалізації права на спротив в сучасних умовах. *Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Vol. 7. Iss. 2. P. 196-202.

5. Гайду Г. Актуальні аспекти наукового дослідження реалізації реального народовладдя // Всеукраїнська науково-практична конференція «Весняні юридичні читання – 2020» Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки. Вінниця, 2020. С. 10 – 11.

6. Гайду Г. Деякі проблеми реалізації права на спротив в інформаційному суспільстві // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти (Канада, Монреаль). Видавництво: СРМ «ASF». 2020. С. 88 – 90.

7. Гайду Г. Нетипові форми реалізації народовладдя як елемент співуправління у публічній сфері. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності» (15 травня 2020 р.). Львів, 2020. С. 19 – 20.

8. Гайду Г. Громадянська освіта як інструмент вдосконалення реального народовладдя в Україні. Міжнародна наукова конференція «Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії». (Суми, 22 травня 2020). Суми, 2020. С. 79 – 80.

Основні наукові результати дисертації повною мірою висвітлені у публікаціях [1]-[4].

Все вищезгадане дає підстави рекомендувати дисертацію Гайду Ганни Володимирівни «Право на спротив як форма реалізації реального народовладдя (теоретико-правові аспекти)» до захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензенти:

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології та державного управління,
перший проректор ДонНУ імені Василя Стуса Т.Л. Нагорняк

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, міжнародного
і кримінального права ДонНУ імені Василя Стуса І.С. Щebetун

